

# Instytut Pamięci Narodowej - Katowice

<https://katowice.ipn.gov.pl/pl3/sledztwa/sledztwa/oddzialowa-komisja-w-katowicac/31548,Sledztwa-w-toku.html>  
2022-08-19, 13:50

## Śledztwa w toku

### Zbrodnie komunistyczne

- Śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej stanowiącej jednocześnie zbrodnię przeciwko ludzkości, popełnionej w okresie od 1 do 26 września 1946 r. na terenie powiatów nyskiego, brzeskiego i gliwickiego, przez funkcjonariuszy Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego, będącej zbrodnią zabójstwa popełnioną przez opracowanie planu i kierowanie realizacją operacji specjalnej pod kryptonimem „Lawina”, mającej na celu fizyczną likwidację członków zgrupowania Narodowych Sił Zbrojnych z terenu Podbeskidzia pod dowództwem Henryka Flamego ps. „Bartek” w toku której pozbawieni życia zostali: Bączek Roman, Biegun Jan, Byrdy Antoni, Daniec Józef, Daniec Leopold, Dróżdź Jan, Ficek Jan, Golec Stanisława, Greń Józef, Karol Talik, Talik Franciszek, Krupa Jan, Lewicki Józef, Łaciak Jakub, Łajczak Jan, Łajczak Stanisław, Mach Teodor, Machej (ew. Madej) Józef, Marek Józef, Maślanka Józef, Maślanka Karol, Matkak Jan, Nowotarski Władysław, Pajestka Franciszek, Pajestka Michał, Pezda Jan, Piątek Kazimierz, Pilarz Stefan, Przewoźnik Jan, Leopold Sikliński, Skrzypek Tadeusz, Szczotka Karol, Sztykiel Zygmunt, Talik Franciszek, Talik Karol, Tomasik Eugeniusz, Walczak Jakub, Więzik Antoni, Więzik Rudolf, Witos Michał, Witos Stanisław, Walczak Antoni, Władysław Nowatorski, Wojciuch Jan, Wojciuch Julian, Wojtas Jan, Zawada Franciszek, Zawada Jan, Zawada Józef, Żurek Jan oraz o nazwiskach: Bąk, Bujok, Cieślar, Frydel, Góral, Hraścina, Tetłok, Kowalczyk oraz 100 bliżej nieustalonych żołnierzy poprzez: - oddanie strzału z broni palnej w potylicę, wobec 69 żołnierzy w/w formacji zbrojnej na terenie nieustalonej miejscowości byłego powiatu opolskiego - wysadzenie w powietrze, co najmniej 30 - 40 żołnierzy w/w formacji zbrojnej, w zaminowanym drewnianym baraku, na terenie poniemieckiego lotniska w Starym Grodkowie, - wysadzenie w powietrze co najmniej kilkudziesięciu żołnierzy w/w formacji zbrojnej, w zaminowanej murowanej oborze, na terenie miejscowości Barut, - przy czym, wobec Andrzeja Bujaka oraz żołnierza NSZ o nazwisku Cieślar zamiar zabójstwa nie został zrealizowany z powodu ucieczki pokrzywdzonych z miejsca zdarzenia (S 30.2016.Zk)**

Postanowieniem z dnia 08 kwietnia 2016 roku podjęto umorzone śledztwo S 71.2012.Zk.

W dniu 16 marca 2016 roku tutejsza Komisja uzyskała informację, że w toku prac archeologicznych mających na celu odnalezienie szczątków ofiar tej zbrodni na

podstawie ustaleń poczynionych w toku niniejszego śledztwa w lesie w okolicach miejscowości Stary Grodków ujawniono szereg przedmiotów mogących pochodzić od żołnierzy NSZ w postaci ryngrafów i odznak wojskowych w postaci orzełków. Dalsze prace prowadzone do dnia 7 kwietnia 2016 roku ujawniły 8 jam grobowych zawierających szczątki kostne nieustalonej liczby osób jednak nie mniejszej niż 24 osoby, przy czym w jednej z czaszek ujawniono otwór mogący być śladem rany postrzałowej a na szeregu dalszych szczątkach ślady urazowej amputacji kończyn dolnych. Z uwagi na miejsce ich ujawnienia jak również charakter obrażeń zachodzi uzasadnione podejrzenie, że mogą to być szczątki grupy 30-40 żołnierzy NSZ zabitych poprzez wysadzenie w powietrze budynku, w którym się znajdowali i pochowanych na terenie nieustalonej do tej pory lokalizacji w okolicach dawnego niemieckiego lotniska wojskowego. W toku śledztwa przesłuchano jednego świadka i zasięgnięto opinii Katedry Medycyny Sądowej Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu w celu ustalenia mechanizmu zgonu osób, od których pochodzą ujawnione szczątki kostne.

W dniu 16 marca 2016 roku tutejsza Komisja uzyskała informację, że w toku prac archeologicznych mających na celu odnalezienie szczątków ofiar tej zbrodni na podstawie ustaleń poczynionych w toku niniejszego śledztwa w lesie w okolicach miejscowości Stary Grodków ujawniono szereg przedmiotów mogących pochodzić od żołnierzy NSZ w postaci ryngrafów i odznak wojskowych w postaci orzełków. Dalsze prace prowadzone do dnia 7 kwietnia 2016 roku ujawniły 8 jam grobowych zawierających szczątki kostne nieustalonej liczby osób jednak nie mniejszej niż 24 osoby, przy czym w jednej z czaszek ujawniono otwór mogący być śladem rany postrzałowej a na szeregu dalszych szczątkach ślady urazowej amputacji kończyn dolnych. Uzyskano opinię opinią sądowo-lekarsko-antropologiczną z której wynika, iż zeszkieletowane szczątki należą co najmniej 30 osób o czym świadczy obecność 30 lewych kości udowych. Większość ujawnionych szczątków tworzyły anatomiczną całość. Ze szczątków pobrano do badań genetycznych próbki w postaci zębów, co pozwoliło dotychczas na uzyskanie 22 profili genetycznych, które poddano analizie porównawczej z profilami genetycznymi krewnych osób zaginionych w 1946 r. członków oddziału „Bartka”. Trwają czynności zmierzające do ustalenia pokrzywdzonych zbrodnią, ich krewnych, wreszcie identyfikacji ofiar. Ze szczątków pobrano próbki do badań genetycznych, które poddano analizie porównawczej z profilami genetycznymi krewnych osób zaginionych w 1946 r. członków oddziału „Bartka”. Trwają czynności zmierzające do ustalenia pokrzywdzonych zbrodnią, ich krewnych, wreszcie identyfikacji ofiar. Do chwili obecnej pobrano próbki od 158 osób zaś na podstawie badań DNA zidentyfikowano szczątki 14 członków oddziału „Bartka”.

- 2. Śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej, stanowiącej także zbrodnię przeciwko ludzkości, w postaci bezprawnego pozbawienia wolności na okres powyżej 7 dni, popełnionej z przyczyn politycznych przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego, polegającej na przekroczeniu**

**uprawnień przez sędziów Wojskowego Sądu Rejonowego w Katowicach, poprzez niesłuszne skazanie Jana Stańka i Rudolfa Stańka na kary po 6 lat więzienia za przestępstwa z art. 11 i 9 dekretu z dnia 30 października 1944 r. o Ochronie Państwa wyrokiem z dnia 24 października 1946 r., sygn. R 1114/46, wydanym na sesji wyjazdowej w Pszczynie, co stanowiło represję z powodu oskarżeń o działalność przeciwko ówczesnym władzom i ustrojowi poprzez niepowiadomienie władz o członkach nielegalnej organizacji oraz w sprawie zbrodni komunistycznej, stanowiącej także zbrodnię przeciwko ludzkości, polegającej na fizycznym znęcaniu się funkcjonariuszy Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Cieszynie nad zatrzymanym Janem Stańkiem, poprzez stosowanie wobec niego różnych form przemocy fizycznej i psychicznej, w czerwcu 1946 r., co stanowiło naruszenie jego prawa do nietykalności cielesnej i humanitarnego traktowania oraz represję z powodu jego działalności przeciwko ówczesnemu ustrojowi ( S 84.2021.Zk).**

Śledztwo wszczęto postanowieniem z dnia 02 listopada 2021 r.

Postępowanie dotyczy skazania Jana Stańka i Rudolfa Stańka na kary po 6 lat pozbawienia wolności przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Katowicach w 1946 r. za ukrywanie przed ówczesnymi władzami informacji o członkach organizacji podziemnych oraz znęcania się nad nimi przez funkcjonariuszy UB podczas śledztwa. Trwają oględziny akt archiwalnych oraz zbierane są informacje o funkcjonariuszach UB oraz wojskowych prokuratorach i sędziach, wykonujących czynności z wydziałem wyżej pokrzywdzonych.

3. **Śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej i zbrodni przeciwko ludzkości polegającej na stosowaniu represji i naruszaniu praw człowieka w postaci przekroczenia uprawnień przez funkcjonariuszy publicznych państwa komunistycznego stanowiącego bezprawne pozbawienie wolności Edwarda R., Andrzeja B., Macieja J., Teresy Ch., Józefa G., Natalii M., Marka K., Grażyny W. i Roberta S. na okres powyżej 7 dni w Katowicach poprzez skazania pokrzywdzonych przez Sąd Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu na sesji wyjazdowej w Katowicach wyrokiem o sygn. SoW 422/82 z dnia 17 maja 1982 r. za popełnienie w dniu 13 grudnia 1981 r. przestępstw z art. 46 ust. 1 i art. 48 ust. 2, 3 i 4 Dekretu o stanie wojennym z dnia 12 grudnia 1981 r. w sytuacji, gdy czyny w/w oskarżonych nie wypełniały znamion przypisanych im przestępstw, co stanowiło poważne prześladowania z powodu przynależności osób prześladowanych do określonej grupy polityczno-społecznej, która sprzeciwiła się bezprawnemu wprowadzeniu stanu wojennego oraz pozbawieniu podstawowych praw i wolności obywatelskich, a także działanie na szkodę interesu prywatnego (S 2.2022.Zk).**

Śledztwo zostało wszczęte postanowieniem z dnia 17 stycznia 2022 r. Po wprowadzeniu stanu wojennego Edward R., Andrzej B., Maciej J. działający w Międzyzakładowym Komitecie Koordynacyjnym NSZZ „Solidarność” w Bytomiu postanowili kontynuować działalność i wydawać pismo „Biuletyn Informacyjny”, zawierający prawdziwe informacje o tym co dzieje się w kraju oraz komentarze do tego. Za pomocą powielacza produkcji duńskiej redagowali i drukowali biuletyny. W kolportaż biuletynu zaangażowali się inni członkowie „Solidarności: Józef G. i nauczycielka Teresa Ch. Dołączyła do nich młodzież z V Liceum Ogólnokształcące im. Jana Smolenia w Bytomiu, rozrzucając biuletyn i ulotki na klatkach schodowych całego Bytomia. Tylko Marek K., Grażyna W. i Robert S. mieli ukończone 17 lat. W marcu 1982 r. rozpoczęły się aresztowania członków grupy kolportującej ulotki. Śledztwo prowadziła Wojskowa Prokuratura Garnizonowa w Gliwicach, nadzorowana w tym czasie przez Witolda K., w trybie doraźnym, co oznaczało, iż zgodnie z dekretem z dnia 12 grudnia 1981 r. o postępowaniach szczególnych w sprawach o przestępstwa i wykroczenia w czasie obowiązywania stanu wojennego, stosowanie tymczasowego aresztowania w każdym przypadku było obligatoryjne. W dniu 30 kwietnia 1982 r. prokurator Krystian J. skierował akt oskarżenia do Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu. Oskarżonym zarzucał on niezaprzymanie działalności związkowej i redagowanie, drukowanie, gromadzenie oraz rozpowszechnianie pism zawierających fałszywe wiadomości mogące wywołać niepokój publiczny. Na sesji wyjazdowej SŚOW w Katowicach, po zakończeniu rozprawy w dniu 15 maja 1982 r. prokurator Krystian J. występując w charakterze oskarżyciela zażądał uznania winy oskarżonych i wymierzenia im rażąco wysokich kar: Edwardowi R. i Andrzejowi B. - po 8 lat pozbawienia wolności, Maciejowi J. - 6 lat pozbawienia wolności, Teresie Ch. i Józefowi G. - po 5 lat pozbawienia wolności, a uczniom Markowi K., Grażynie W. i Robertowi S. po 3 lata pozbawienia wolności. Sąd w składzie: Maciej H., Marian N. i Andrzej Ch. uznał winę oskarżonych z art. 46 ust 1 i 48 dekretu o stanie wojennym i wymierzył im kary: Edwardowi R. i Andrzejowi B. - po 5 lat pozbawienia wolności, Maciejowi J. - 3 lata pozbawienia wolności, Teresie Ch. 3 lata i 6 miesięcy pozbawienia wolności, Józefowi G. - 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, a uczniom Markowi K., Grażynie W. i Robertowi S po 1 roku i 6 miesięcy, zawieszając karę na okres próby 3 lata.

Analiza biuletynów i ulotek załączonych do akt sprawy karnej sygn. SoW 422/82 pozwala na jednoznaczne stwierdzenie, że materiały te nie zawierały fałszywych informacji odnoszących się zarówno do historii, jak i ówczesnych współczesnych wydarzeń. W świetle tego po uznaniu, że Edward R., Andrzej B., Maciej J. Józef G. i Teresa Ch. dopuścili się jedynie czynu polegającego na nie zaniechaniu działalności związkowej, a Marek K., Grażyna W. i Robert S. nie popełnili czynu określonego w art. 48 dekretu tj. redagowania, drukowania, gromadzenia i rozpowszechniania pism zawierających fałszywe wiadomości, w maju 2022 r. wydano postanowienia i przedstawiono zarzuty Maciejowi H., Marianowi N., Krystianowi J. i Witoldowi K., zarzucając im popełnienie zbrodni komunistycznej i

zbrodni przeciwko ludzkości polegającej na stosowaniu represji i naruszaniu praw człowieka poprzez pozbawienie wolności na okres przekraczający 14 dni w/w osób, polegających na żądaniu i wymierzeniu im kar pozbawienia wolności, co stanowiło pozbawienie podstawowych praw i wolności obywatelskich, a także działanie na szkodę interesu prywatnego Edwarda R., Andrzeja B., Macieja J., Teresy Ch., Józefa G., Natalii M., Marka K., Grażyny W. i Roberta S.

## **Zbrodnie nazistowskie**

- 1. Śledztwo w sprawie zastrzelenia Jana Piętki w dniu 12 czerwca 1943 r. na drodze między Sławkowem a Niwą przez żandarmów niemieckich Galwasa, Giere i Schreiberera oraz zastrzelenia Tadeusza Lubińskiego (ew. Libinckiego) w dniu 14 czerwca 1943 r. w Warenżynie przez żandarma niemieckiego Kaszyka z Posterunku Żandarmerii w Wojkowicach Kościelnych, przy przyjęciu, że są to zbrodnie wojenne i zbrodnie przeciwko ludzkości, stanowiące jeden z powtarzających się zamachów w celu wsparcia polityki III Rzeszy niemieckiej, popełnione z motywów narodowościowych i politycznych oraz w celu wyniszczenia grupy narodowościowej i politycznej (S 12.2022.Zn).**

Postanowieniem z dnia 08 lutego 2022 roku podjęto zawieszono śledztwo byłej Okręgowej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Katowicach sygn. S 1/82 (Wz 8.2021).

Aktualnie w śledztwie prowadzona jest obszerna kwerenda archiwalna odnośnie zdarzeń i biorących w nich udział funkcjonariuszy niemieckiej Żandarmerii. Trwają poszukiwania akt osobowych żandarmów biorących udział w zdarzeniach. Jednocześnie trwa tłumaczenie niemieckich dokumentów dotyczących zdarzeń.

- 2. Śledztwo w sprawie zbrodni przeciwko ludzkości, stanowiącej jeden z powtarzających się zamachów podjętych w celu wykonania polityki III Rzeszy, popełnionej przez naruszenie prawa międzynarodowego, wobec ludności cywilnej obszaru okupowanego, przez przedstawicieli władzy państwa niemieckiego, polegającej na dokonaniu zabójstwa poprzez zastrzelenie w okresie od 10 do 15 września 1939 r. w Katowicach Konstantego Sekułę, Pawła Szerzysko, Wilhelma Walugę, Jana Zwiorka, Karola Zwiorka, Leona Murłowskiego, Jana Gracę, Teodora Relę, Konstantego Wygacza, Karola Hesse, Cypriana Kunerta, Jana Lakcę, Piotra Saksa, Jana Miczniaka, Augustyna Mrowica, Eugeniusza Nisiaka, Józefa Szukałę, Pawła Markiewkę i Rudolfa Polaka, Józefa Wyżgoła (S 79.2021.Zn).**

Śledztwo zostało wszczęte postanowieniem z dnia 13 sierpnia 2021 r.

Celem śledztwa jest ustalenie ofiar zbrodni popełnionych w Katowicach, Chorzowie, Świętochłowicach i innych miejscach w okresie od 2 do 15 września

1939 roku przez członków Freikorpsu oraz członków specjalnych grup operacyjnych niemieckiej policji bezpieczeństwa i służby bezpieczeństwa tzw. Einsatzgruppen realizujących operację Tannenberg na Górnym Śląsku. Taki cel został częściowo zrealizowany w ramach śledztwa tut. Komisji o sygnaturze S 56.2003.Zn, w ramach którego ustalono 46 osób zamordowanych w tym okresie, jednak w wielu przypadkach nie opisano okoliczności śmierci, daty a nawet bliższych danych personalnych osób. Obecnie źródłem informacji o ofiarach niemieckiego terroru w pierwszych dniach wojny na Górnym Śląsku jest lista odnaleziona w archiwalnych aktach Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Warszawie śledztwa przeciwko Udo von Woyrschowi, sporządzona w latach 1968-1971. Wymaga ona procesowej weryfikacji, co realizowane jest w oparciu o akta sądów grodzkich oraz informacje pozyskiwane od ustalanych zstępnych osób pokrzywdzonych.